

En expertgrupps syn på livslångt lärande inom högre utbildning: Förändringsbehov och vidareutveckling

Peter Mozelius, Martha Cleveland-Innes, Marcia Håkansson Lindqvist och Jimmy Jaldemark

En expertgrupps syn på livslångt lärande inom högre utbildning: Förändringsbehov och vidareutveckling

Peter Mozelius, Martha Cleveland-Innes, Marcia Håkansson Lindqvist och Jimmy Jaldemark

Det finns ett behov av kontinuerlig kompetensförstärkning och här spelar högre utbildning en viktig roll. Medan de traditionella universitetsutbildningarna ofta är utformade för studenter i tjugooårsåldern, kräver dagens kunskapssamhälle ett livslångt lärande för ett vidare åldersspann. Utifrån denna utgångspunkt genomförde Peter Mozelius, Marcia Håkansson Lindqvist och Jimmy Jaldemark vid CER, tillsammans med Martha Cleveland-Innes vid Athabasca University i Kanada, en studie där resultat från enkäter och intervjuer med en internationell expertgrupp indikerar en rad olika förändringsbehov. I denna kortrapport presenteras de aspekter som framkom i form av en konceptuell modell. Forskningsresultaten har tidigare presenterats vid två internationella konferenser: "Digging deeper with Delphi: The four step Alberta approach" (Mozelius, Cleveland-Innes, Håkansson Lindqvist och Jaldemark 2023a) och "The transition of higher education for continuous lifelong learning: Expert views on the need for a new infrastructure" (Mozelius, Cleveland-Innes, Håkansson Lindqvist och Jaldemark 2023b) samt i tidskriftsartikeln "Critical aspects of a higher education reform for continuous lifelong learning opportunities in a digital era" (Mozelius, Cleveland-Innes, Håkansson Lindqvist och Jaldemark 2024).

Inledning

Livslångt lärande och dess plats i den högre utbildningen har debatterats flitigt under 2000-talet. I det snabbt växande kunskapssamhället står de flesta länder inför en efterfrågan på omskolning och vidareutbildning. Denna utmaning kräver en kontinuerlig kompetensutveckling där traditionella universitets- och högskoleutbildningar måste omformas för att bättre stödja en kontinuerlig vidareutbildning. Denna utveckling behöver omfatta ett rättvist, inkluderande och livslångt lärande.¹

Den nödvändiga anpassningen av högre utbildning för livslångt lärande utgör ett forskningsfält som initierades långt före utbrottet av Covid-19-pandemin. Pandemin har dock fungerat som en katalysator för en omformning av högre utbildning och uppmärksammat behovet av ett teknikförstärkt livslångt lärande.² Med eller utan pandemin har vårt samtida samhälle blivit alltmer dynamiskt, socio-ekonomiskt komplext och globalt sammankopplat. Detta har skapat ett allt större behov av teknikstödda vidareutbildningar – formella, icke-formella och informella – anpassade till en allt vidare åldersgrupp.³

Detta är en av de viktigaste utmaningarna för högre utbildning att ta sig an under kommande år för att leva upp till den vedertagna definitionen av livslångt lärande som en process där människor i alla åldrar, och med ett vitt spektrum av utbildnings-

¹ Lang (2023).

² Ivenicki (2021).

³ Nygren et al. (2019); Jaldemark och Öhman (2020).

behov, kan erhålla nya kunskaper och färdigheter.⁴ Det finns två olika sätt att agera för lärosäten inom högre utbildning. Det första är att säkerställa att formella universitetskurser som mäts i högskolepoäng innefattar det innehåll och den färdighetsträning som svarar upp mot de krav som finns på ett livslångt lärande av god kvalitet. Det andra sättet, som med fördel kan kombineras med det första, är att utveckla nya, mer flexibla kurser som är skraddarsydda för de behov som finns utanför universitetsvärlden. I båda dessa fall måste samarbete ske med ett stort antal andra aktörer i det omgivande samhället.

Mot denna bakgrund är syftet med denna kortrapport att presentera och diskutera en internationell expertgrupps syn på förändringsbehoven för ett förstärkt livslångt lärande inom högre utbildning.

Tillvägagångssätt

En så kallad Delfi-studie kan kortfattat beskrivas som en strukturerad kommunikationsstrategi för att fånga upp en expertgrupps syn på ett komplext fenomen.⁵ Forskningsmetoden bygger på grundidén att den samlade bedömningen av en grupp experter är mer exakt och värdefull än utlåtanden från enskilda experter. I den ursprungliga strukturen var det viktigt att relativt snabbt uppnå konsensus inom de expertgrupper som formerades. Det klassiska sättet för att uppnå konsensus är genom tre relativt snabba rundor av en kvantitativ enkätundersökning, där resultaten delas helt transparent med expertgruppens medlemmar.

Samtidigt som det är viktigt att forskningen vilar på solida grundprinciper är de flesta forskningsmetoder dynamiska och under ständig utveckling. Från att ursprungligen ha använts inom krishantering under det kalla kriget, har Delfi-metoden senare vidareutvecklats och spritts till en rad forskningsområden. Denna typ av studier är idag vanligt förekommande inom bland annat utbildning, vårdvetenskap, marknadsföring och informatik.⁶ Under åren har det även tillkommit allt fler datainsamlingsmetoder och även kvalitativa eller blandade metoder förekommer. Några vanliga sätt att samla in data från en expertgrupp är förutom de traditionella enkätrundorna även olika typer av individuella intervjuer och fokusgruppsintervjuer. Vidare har kravet på konsensus ibland ersatts med att mäta graden av enighet inom en expertgrupp.

Den viktigaste beståndsdel i en Delfi-studie är expertgruppen och den bör sättas samman enligt några grundprinciper: 1) att enbart engagera experter med relevanta domänkunskaper, 2) att forma en heterogen grupp med varierande specialisering,

⁴ Jarvis (2014).

⁵ Okoli och Pawlowski (2004).

⁶ Sablatzky (2022).

samt 3) att storleken på gruppen ska vara mellan 5 och 20 personer.⁷ I vår modifierade Delfi-studie följde vi dessa principer och skapade en expertgrupp med erfarna forskare från tre kontinenter. I stället för tre rundor av enkäter så utformades studien i fyra steg, plus ett steg med förberedelser och ett steg med efterbearbetning, se tabell 1.

Tabell 1: En modifierad Delfi-studie

Steg	Tid	Aktiviteter
Förberedelse	December 2021	Litteraturstudie, inbjudan till expertgruppen
Steg 1	December 2021	Online-enkät
Steg 2	Januari 2022	Läsuppgift
Steg 3	Maj 2022	E-postintervjuer
Steg 4	Juni och juli 2022	Fokusgruppintervjuer
Efterbearbetning	Februari 2023	Datavalidering, konceptuell modell

I den förberedande litteraturstudien identifierades fem artiklar som senare användes i Steg 2.⁸ Vidare fick experterna i Steg 1 svara på frågor som bland annat rörde deras expertprofiler samt deras syn på hur pedagogik kan tillämpas inom teknikstött livslångt lärande. Efter det att samtliga experter hade läst minst två och oftast tre av de utvalda artiklarna, fick de i Steg 3 besvara intervjufrågor. Frågorna, som byggde på enkätsvaren i Steg 1, bestod dels av ett antal generella frågor till samtliga experter, dels av några individuellt ställda frågor. Efter en preliminär analys av intervju svaren enligt den öppna kodning som beskrivs nedan kallades experterna till fokusgruppintervjuer i Steg 4.

Datan analyserades tematiskt enligt tre processteg: 1) öppen kodning, 2) axial kodning och 3) selektiv kodning. Öppen kodning innehåller viktiga kodfragment med relevans för uppfyllelse av en studies syfte samt indelning i teman. I den därpå följande axiala kodningen gicks datamängden igenom på nytt i form av en kritisk granskning av de identifierade temana. De flesta teman från den öppna kodningen behölls, men några omstrukturerades eller omdefinierades för att slutligen ingå i studiens huvudtema. I den selektiva kodningen gjordes en ny analys i en strävan efter att utveckla ett embryo till en teori, eller som i detta fall en konceptuell modell. Vidare handlar den selektiva kodningen om att göra en kritisk genomgång av de tidigare analyserna för att avgöra vilka resultat som är mest väsentliga.⁹

⁷ Rowe och Wright (2001).

⁸ Håkansson Lindqvist et al. (2024).

⁹ Vollstedt och Rezat (2019).

Samtliga analyssteg utfördes i form av triangulering där forskarnas individuella analyser diskuterades vid regelbundna arbetsmöten. I god Delfi-tradition delade vi resultaten med expertgruppen samtidigt som den hölls så anonym som möjligt.

Resultat

Resultatpresentationen innehåller data från samtliga ingående steg i tabell 1, men med fokus på intervjuerna i Steg 3. De åtta teman som identifierades i den öppna kodningen anges nedan (med de engelska originalbenämningarna inom parentes).

- Digital kompetens (Digital literacy)
- Digital teknik (Infrastructure)
- Deltagande i undervisning (Multi-modal delivery)
- Jämställdhet, mångfald och inkludering (Equity, diversity and inclusion)
- Kontinuerlig kompetensutveckling (Continuous lifelong learning)
- Kvalitetsöverväganden (Quality considerations)
- Tillgänglighet (Accessibility)
- Övrigt (Miscellaneous)

I den axiala kodningen slogs temat *Kontinuerlig kompetensutveckling* samman med delar av temat *Övrigt* och bildade studiens huvudtema med benämningen *Omvandling av högre utbildning för kontinuerligt livslångt lärande* (Higher education transformation for continuous lifelong learning). Detta huvudtema bedömdes sammanbinda övriga teman. Noteras ska även att ur temat *Övrigt* utkristalliserades två separata teman: *Ekonomiska aspekter* (Financial aspects) och *Pedagogisk förnyelse* (Pedagogical change). Vidare ändrades en benämning: *Kvalitet och organisation* (Quality and organisation) valdes som benämning i stället för *Kvalitetsöverväganden* (Quality considerations).

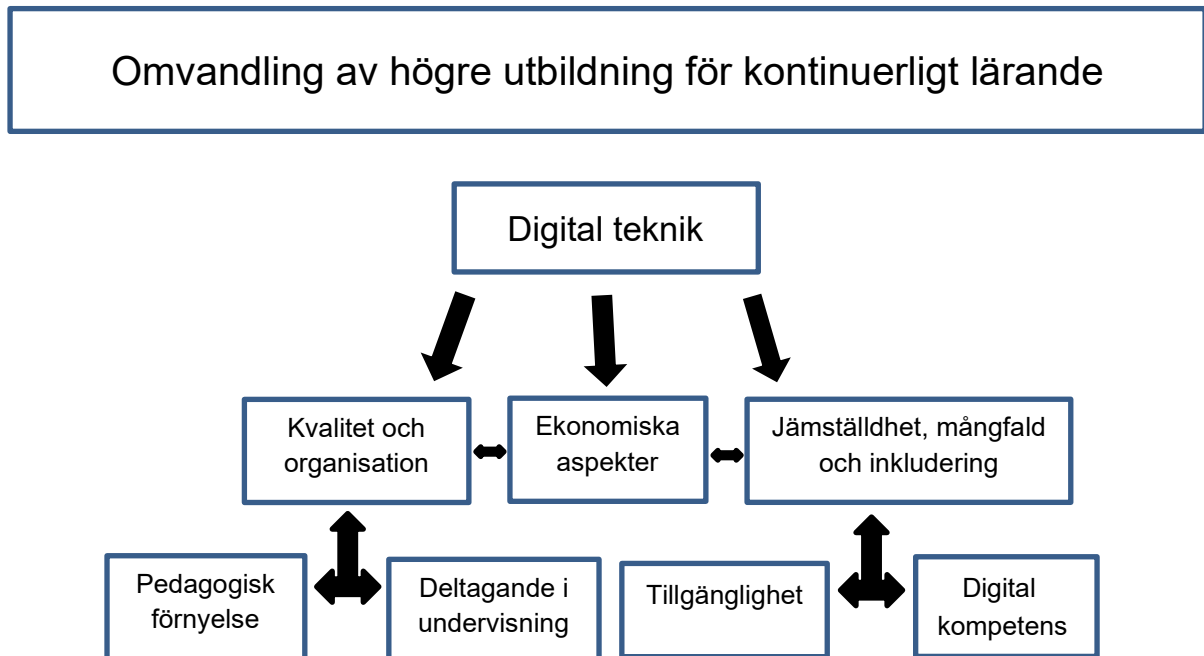
Skälet till att *Omvandling av högre utbildning för kontinuerligt livslångt lärande* valdes som huvudtema grundade sig i expertgruppens diskussioner. Några argument som framfördes i dessa diskussioner var:

Var tydlig med mervärdet av akademisk utbildning i samband med livslångt lärande och omdefiniera vad universitet och högskolor står för i en tid av framväxande företagsakademier.

Att gynna integrering av praktik i högre utbildning, såsom praktikplatser i företag, projekt i samarbete med branschföreträdare och gemensam handledning med inslag från både akademiker och yrkesverksamma.

Att fokusera på utvecklingen av både sådana grundläggande kunskaper som krävs i arbetslivet och variationer av hur dessa kunskaper kan komma att tillämpas på en arbetsplats.

I forskargruppens fortsatta diskussioner och i arbetet med den selektiva kodningen konstaterades att *Digital teknik* utgjorde den övergripande aspekten av huvudtemat *Omvandling av högre utbildning för kontinuerligt livslångt lärande*. Detta ledde till följande konceptuella modell, se figur 1.

Figur 1: En konceptuell modell för omvandling av högre utbildning kontinuerligt livslångt lärande.

Som framgår av figur 1 byggs infrastrukturen för *Omvandling av högre utbildning kontinuerligt livslångt lärande* upp med *Digital teknik*. Denna aspekt kan bland annat relateras till *Kvalitet och organisation*, som i sin tur är ett resultat av *Pedagogisk förnyelse* och former för *Deltagande i undervisningen*. För att nå det omgivande samhället och alla dess medborgare är det avgörande att skapa en infrastruktur med en rättvis åtkomst till en utbildning för alla, det vill säga *Jämställdhet, mångfald och inkludering*. Denna aspekt formas av *Tillgänglighet* och *Digital kompetens*. Som framgår av figuren sätter även *Ekonomiska aspekter* ramarna för hur denna infrastruktur kan byggas upp.

Slutdiskussion

I den studie som redovisas i denna kortrapport valde vi att inkludera en förberedande litteraturstudie och att komplettera enkätundersökningen med intervjudata. Detta var en medveten avvikelse från Delfi-metodens originalidé om att snabbt försöka nå konsensus i den aktuella frågan, i det här fallet frågan om livslångt lärande. Vi strävade i stället efter att komma under ytan på detta komplexa och mångfacetterade fenomen.

Resultaten pekar på vikten av pedagogisk förändring. Slutsatsen är att den beskrivna förändringen av högre utbildning redan är påbörjad och att den har kommit olika långt i olika delar av världen. På ett övergripande plan kan den konceptuella modellens olika aspekter och deras inbördes relationer kopplas till följande uttalande:

Framgång i komplexa sammanhang beror inte på en enda aspekt utan kräver att man undviker många separata orsaker till misslyckande.¹⁰

Precis som i Lev Tolstoys roman om Anna Karenina går det att skissa upp en idealmodell, men som framgår av figur 1 ingår många aspekter i den konceptuella modell som vi lät växa fram med hjälp av en internationell expertgrupp. Det kanske viktigaste budskapet är att samtliga aspekter i modellen kan gå fel och därmed leda till ett flertal mer eller mindre olyckliga utfall. Den högre utbildningen har således en rad olika utmaningar att beakta i den pågående omformningen mot kontinuerlig vidareutbildning för personer i olika åldrar.

¹⁰ McClay och Balciunas (2005, s. 197).

Referenser

- Håkansson Lindqvist, M., Mozelius, P., Jaldemark, J. och Cleveland Innes, M. (2024). "Higher education transformation towards lifelong learning in a digital era: A scoping literature review". *International Journal of Lifelong Education*, Vol. 43, Nr. 1, s. 24-38.
- Ivenicki, A. (2021). "Digital lifelong learning and higher education: Multicultural strengths and challenges in pandemic times". *Ensaio: Avaliação e Políticas Públicas em Educação*, Vol. 29, Nr. 111, s. 360-377.
- Jaldemark, J. och Öhman, P. (2020). "Developing a hybrid and networked educational approach to lifelong learning for organisations and employees". *The 12th International (virtual) conference on networked learning*, 18-20 May 2020, Kolding, Danmark.
- Jarvis, P. (2014). "From adult education to lifelong learning and beyond". *Comparative Education*, Vol. 50, Nr. 1, s. 45-57
- Lang, J. (2023). "Workforce upskilling: Can universities meet the challenges of lifelong learning?" *The International Journal of Information and Learning Technology*, Vol. 40, Nr. 5, s. 388-400.
- McClay, A.S. och Balciunas, J.K. (2005). "The role of pre-release efficacy assessment in selecting classical biological control agents for weeds: Applying the Anna Karenina principle". *Biological Control*, Vol. 35, Nr. 3, s. 197-207.
- Mozelius, P., Cleveland-Innes, M., Håkansson Lindqvist, M. och Jaldemark, J. (2023a). "Digging deeper with Delphi: The four step Alberta approach". I Matos, F. och Rosa, A. (red.), *Proceedings of the 22nd European Conference on Research Methodology for Business and Management Studies* s. 133-138).
- Mozelius, P., Cleveland-Innes, M., Håkansson Lindqvist, M. och Jaldemark, J. (2023b). "The transition of higher education for continuous lifelong learning: Expert views on the need for a new infrastructure". I Matos, F. och Rosa, A. (red.), *Proceedings of the 24th European Conference on Knowledge Management*, s. 916-923).
- Mozelius, P., Cleveland-Innes, M., Håkansson Lindqvist, M. och Jaldemark, J. (2024). "Critical aspects of a higher education reform for continuous lifelong learning opportunities in a digital era". *Electronic Journal of Knowledge Management*, Vol. 22, Nr. 1, s. 26-39.
- Nygren, H., Nissinen, K., Hämäläinen, R. och De Wever, B. (2019). "Lifelong learning: Formal, non-formal and informal learning in the context of the use of problem-solving skills in technology-rich environments". *British Journal of Educational Technology*, Vol. 50, Nr. 4, s. 1759-1770.
- Okoli, C. och Pawlowski, S. D. (2004). "The Delphi method as a research tool: An example, design considerations and applications". *Information & Management*, Vol. 42, Nr. 1, s. 15-29.
- Rowe, G. och Wright, G. (2001). "Expert opinions in forecasting: The role of the Delphi technique". I Armstrong, J.S. (red.), *Principles of forecasting: A handbook for researchers and practitioners*. Springer, s. 125-144.
- Sablatzky, T. (2022). "The Delphi method". *Hypothesis: Research Journal for Health Information Professionals*, Vol. 34, Nr. 1, s. 1-6.
- Vollstedt, M. och Rezat, S. (2019). "An introduction to grounded theory with a special focus on axial coding and the coding paradigm". I Kaiser, G. och Presmeg, N. (red.), *Compendium for early career researchers in mathematics education*. Springer, s. 81-100.